Z PRAC NAD IV TOMEM „HISTORII POLSKI"

7 lutego 1957 r. odbyła się wstępna konferencja w sprawie prac nad IV tomem „Historii Polski", obejmującym okres lat 1918—1939. Wzięli w niej udział pracownicy IV Działu Instytutu Historii PAN oraz inni specjaliści zaproszeni do udziału w pracach nad tym wydawnictwem. Uczestnicy konferencji omówili i zaaprobowali propozycję rozpoczęcia prac początkowych nad pierwszą częścią wydawnictwa, obejmującą lata 1918—1926. Ustalono również następujący podział pracy: redakcja pierwszej części IV tomu — doc. H. Zieliński; opracowanie okresu 1918—1929 — doc. Zieliński, płk A. Zatorski; lat 1919—1921 — kandydat nauk T. Jędruszczak, dyr. H. Altman; lat 1921—1923 — mgr W. Stankiewicz, doc. Fr. Ryszka; lat 1923—26 — z-ca dyr. Zakładu Historii Partii J. Kowalski, mgr J. Tomaszewski.

Naczelną redakcję IV tomu „Historii Polski" objął prof. L. Grosfeld.

*

5 maja odbyła się dyskusja nad projektem planu pierwszej części IV tomu. Przedmiotem dyskusji stały się sprawy dotyczące struktury planu oraz poszczególne sprawy merytoryczne i metodologiczne. Między innymi omawiano sprawę miejsca rozdziałów dotyczących historiografii, zagadnień międzynarodowych i historii gospodarczej w całokształcie wydawnictwa, a także zagadnienie proporcji między poszczególnymi rozdziałami.

*

Cykl dyskusji zespołu autorskiego poświęconych poszczególnym zagadnieniom historycznym i problemom metodologicznym został otwarty zebraniem w dniu 11 maja. Omówiono na nim znaczenie Traktatu Wersalskiego dla odzyskania niepodległości przez Polskę. Poza członkami zespołu autorskiego w dyskusji udział wzięli: prof. K. Lapter jako referent i prof. J. Pajewski, który wygłosił koreferat. W referatach i dyskusji poruszano sprawę zakresu samodzielnej roli Polski w polityce międzynarodowej okresu po I wojnie światowej i uzależnienia polskich kół rządzących i ich polityki od mocarstw koalicji, zagadnienie czynników, które umożliwiły odzyskanie niepodległości przez Polskę, rolę tzw. Małego Traktatu Wersalskiego i szereg innych zagadnień. Uczestnicy dyskusji próbowali dokonać pewnego podsumowania pozytywnych i negatywnych stron Traktatu Wersalskiego z punktu widzenia interesów narodu polskiego.

11 czerwca odbyła się dyskusja nad kryteriami oceny historii Polski okresu międzywojennego. Obszerne zagajenie wygłosił kand. nauk T. Jędruszczak, następnie zaś wywiązała się dłuższa, ożywiona i interesująca dyskusja. Referent i dyskutanci starali się wyjaśnić, jakie winny być naukowe kryteria ocen w historii. Dykusja dotyczyła roli i wzajemnego stosunku czynnika klasowego i narodowego w ramach tego kryterium, co ściśle wiąże się z definicją postępu dziejowego.

W wypowiedziach dyskutantów znalazły odbicie również takie zagadnienia, jak ocena faktu odbudowy niepodległości Polski po I wojnie światowej, stosunek między nauką a ideologią, rola klas posiadających wobec interesów narodu, konieczność walki z prezentystycznym ujmowaniem zagadnień historii najnowszej i inne, równie istotne problemy.

*

Historia kultury w IV tomie „Historii Polski” zostanie opracowana przy udziale specjalistów spoza właściwego zespołu autorskiego. W pracach nad rozdziałami dotyczącymi kultury biorą udział prof. prof.: Z. Lissa, R. Matuszewski, S. Starzyński oraz B. Suchodolski, który objął kierownictwo zespołu opracowującego zagadnienia kultury. Zebrania zespołu z udziałem kierownictwa prac nad IV tomem odbyły się 20 marca, 26 czerwca i 15 listopada 1957 r. Po szczegółowej dyskusji postanowiono opracować części podręcznika dotyczące kultury w taki sposób, aby stanowiły one organicznie powiązaną całość, a nie mechaniczne połączenie ogólnikowych przeglądów rozwoju poszczególnych dziedzin kultury. Ustalono strukturę fragmentów dotyczących plastyki, teatru, muzyki i literatury tak, by wydobyć na plan pierwszy podstawowe prądy estetyczne epoki i ich artystyczną realizację w poszczególnych dziedzinach sztuki, podkreślając równocześnie związki zachodzące między rozwojem sztuki a całokształtem procesu historycznego. Całość prac nad przygotowaniem rozdziałów o kulturze dla pierwszej części IV tomu zostanie zakończona w marcu 1958 r.

*

18 listopada 1957 r. odbyła się dyskusja nad zagadnieniem przewrotu majowego. Referat wygłosił doc. K. Lapter, koreferat — mgr J. Tomaszewski. Ożywioną wymianę zdań wywołały takie problemy, jak stosunek mocarstw zachodnich, zwłaszcza Anglii i Francji, do przewrotu, zagadnienie sił społecznych uczestniczących w przewrocie, zwłaszcza stosunek wielkiego kapitału do nowego reżimu.

*

25 maja 1958 r. odbyła się dyskusja nad pierwszą wersją rozdziału, dotyczącego wojny polsko-radzieckiej w 1920 r., opracowaną przez T. Jędruszczaka. Dyskusja ta zapoczątkowała serię spotkań zespołu opracowującego część pierwszą IV tomu, poświęconych omówieniu poszczególnych rozdziałów.

*

Prace nad drugą częścią IV tomu otwarte zostały zebraniem wstępnym zespołu opracowującego okres lat 1926—1939. Ustalono wstępny podział pracy, który pozwoli na opracowanie zarysu planu odpowiednich rozdziałów. Zarys ten zostanie przedyskutowany w pierwszych miesiącach 1958 r., przy czym ustalone zostaną ostateczne zasady periodyzacji okresu. Redakcję drugiej części tomu objął doc. Cz. Madajczyk.